

ΕΚ ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Ἀντίγραφον.

Θέλουμε σᾶς φανερώτῃ ἀκόμη τὰ κακὰ καὶ τὴ μεγάλη συμφορὰ ὅπου ἀκολούθησε ἔς τὰ Καστρινὰ μέρη, τῶρα ὅπου ἐμάθαμε καλὰ τὰ γενόμενα. Ὡς τὸ Κάστρο μέσα ἐσκοτώσανε κυργιακὴ καὶ δευτέρα καὶ εὗρεν ὁ Πασσᾶς σκοτωμένους μόνο μεγάλους ἄντρες 750, χωρὶς ἐκείνους ὅπου ἔρριξαν ἔς τὰ πηγάδια καὶ χωρὶς τὰ μωρὰ παιδιά ὅπου τὰ ἐσφαζαν ἔς τὰ χέργια τως ἐπάνω. Ὁ μητροπολίτης ἔς τοῦ πασσᾶ τὸ κανόνι ἐγλύτωσε, τὸ Συναίτη κονόμο τὸν ἐσκότωσαν καὶ ἓνα πρίσκοπο. Τζῆ Ἀρχάγκις δὲν ἀφήκανε κανένα, ἔς τὴ Βιάνο ἐσκοτώσανε 60 νομάτους, ἔς τὸ Μονοφάτζι Καστέλι δὲν ἐξεπέρδευσαν παρὰ 4 νομάτοι. Ἀπὸ τὸ Χάρακα, ἀπὸ ὅλα τὰ καστέλια τοῦ Καστροῦ ὅσους εὗρηκαν κανεὶς δὲν ἐγλύτωσε. Μόνο ἔς τὴ Στία τὸ Καστέλι δὲν ἐπειράξανε ἀκόμη. Ὡς τὸ Κάστρο ἀπότης ἤρχισε ὁ ἀρπετός (;), ἐφερετζονάντανε οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ φύγουν τεπτίλιδες καὶ ἐπιάνατζοι καὶ σκοτόνατζοι· ὕστερα δὲν ἀφήκανε καμμιά γυναῖκα. Ἀπὸ τζῆ κασέλαις μέσα τζῆ ἐβγάνανε καὶ σκοτόνατζη, καὶ δὲν ἀφήκανε ψυχὴ, μήτε μωρὸ παιδί. Ἡ γυρογιαλιὲς ἀπὸ τὰ Καπετανιανὰ ἕως τὰ Μάταλα εἶναι γεμάταις φαρμακίαις· ἐτοῦτα ὅλα φανερώσατέ τα τοῦ Ἀφεντὸς καὶ κάμετε διὰ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ ἔλεος νὰ μὴ χαθοῦνε καὶ αὐταῖς. Προφτάξετέ μας φουσέκια καὶ τουφέκια τὸ γληγορῆτερον.

1828 Αὐγούστιον 20.

(ἄνευ ὑπογραφῆς).

Ἀληθὴς καὶ βεβαία εἶδησις τῶν συμβάντων τῶν εἰς τὴν Μητρόπολιν
τῆς Κρήτης καὶ ἡ σφαγὴ τῶν τοσούτων χριστιανῶν.

Εἰς αὐτὸ δὲ τὸ τραγικὸν δράμα παρευρέθην κἀγὼ ὡς πολίτης, ἀλλὰ προσποιηθεὶς τὸν φρενόληπτον καὶ μωρὸν διέφυγον τὸν θάνατον καὶ εὐρὼν καιρὸν κατέφυγον εἰς τὸ ἐκεῖ εὕρισκόμενον ἰονικὸν πλοῖον ὑπὸ σημαίαν

ισπανικήν. Ὁ φιλόανθρωπος ἐκεῖνος πλοίαρχος ὀνόματι Ἰω. Βεργωτῆς ἐφύλαξεν ἐμὲ καὶ ἄλλους ἕξ καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἐφύγαμεν τὸν θάνατον ἀφήσαντες ἐκεῖθε τὰς δυστυχεῖς οἰκογενείας μας.

Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἡ τρομερὰ τραγωδία ἐγένετο ἦτον ἡ 12 Αὐγούστου, ὅπου ἐφέρθη τὸ πτώμα τοῦ χιλιάρχου Τούρκου Ἀγριολίδη καλουμένου, ὅστις ἐφονεύθη εἰς ἓνα πόλεμον ὅπου συνεκροτήθη μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ἔξω τῆς πόλεως μέρη, τὸν ὅποιον ἀφοῦ ἔφερον εἰς τὴν πόλιν δέκα πέντε χριστιανοὶ ἐκ τῶν δούλων των τοὺς ἐφόνευσαν εἰς ἀνταμοιβὴν ἀνηλεῶς.

Ἰδόντες δὲ τὸ χωρὶς κεφαλὴν πτώμα ὅτε υἱὸς καὶ συγγενεῖς καὶ λοιποὶ Τοῦρκοι ἐφώναζαν ἀμέσως τὸ ὅσοι ὅπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ (οὐμέτ μουχαμέτ) καὶ ἐν ῥοπῇ ὀπλισθέντες ἄρχισαν νὰ κατασφάζουν τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς ἐξαίρεσιν μὴ φειδόμενοι οὔτε τοὺς ἀνηλίκους παῖδας.

Ἦτον ἡμέρα Κυριακὴ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἕξ ὥρῶν σφαγὴ δὲν ἦτον ἀρκετὴ νὰ χορτάσῃ τὴν θηριώδη ψυχὴν των ἀπὸ ἀνθρώπινον αἷμα, ἐξακολούθησαν σφάζοντες καὶ τὴν Δευτέραν ἕως τὸ βράδυ, χωρὶς ὁ πασσαὶς νὰ θελήσῃ νὰ ἀπαντήσῃ τὸ κακόν, ἀλλ' ἄφησε τὸ πᾶν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν φονέων, καὶ τόσοι μόνον ἐγλύτωσαν ὅσοι δηλ. ἤμπόρεσαν νὰ κρυφθῶσιν εἰς τουρκικὰς οἰκίας ἢ νὰ πέσωσιν εἰς φρέατα καὶ εἰς μερὰ ῥυπαρὰ καὶ δυσώδη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πολλὰ ὀλίγοι καὶ πάντοτε εἰς κίνδυνον, διότι ἐκ τοῦ μέρους εἰς ὃ ἤμην κρυμμένος ἄκουσα νὰ λέγουν οἱ Τοῦρκοι «ἄς τοὺς ἀφήσωμεν νὰ ξεφοβηθοῦν καὶ τότε πάλιν (λέξις δυσανάγνωστος)». Ἐφονεύθησαν δὲ ἕως τριακόσιοι ὀγδόντα ἕξ, ὧν καὶ τρεῖς ἱερεῖς, πόσοι δὲ εἰς τοὺς ἔξω τῆς πόλεως ἀγροὺς εἶναι ἀδηλον εἰς ἐμὲ, εἶναι ὅμως αὐτοὶ διπλασίως περισσότεροι.

Γραμποῦσα τὴν 9 Σεπτεμβρίου 1828.

Ἀντώνιος Ράλλης
Γεώργιος Μανουῆλ
Ἰωάννης Μιχαῆλ

Μιχαῆλ Κωνσταντίνου
Στέφανος Κωνσταντίνου
Μανουῆλ Βασιλείου

Πρὸς τὴν Ἑπιτροπὴν καὶ λοιποὺς κατοίκους τῆς Γραμποῦσας.

Διὰ τοῦ κυρίου Ἐμ. Τουμπάζη πληροφορούμεθα ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ Ἐξοχωτάτου Πρώτου Στολάρχου ἀπασῶν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος κυρίου, κυρίου Κοχράνου, ὅτι κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ἐσυλλήφθη

μία κορβέτα έχθρική, ἀπὸ ποίους ὁμῶς ἀγνοεῖται, διότι αὐτοῦ περιπλέει καὶ τὸ ἱβρίκιον τῆς Ἐξοχότητός του. Ἐπίτηδες λοιπὸν στέλλεται παρὰ τῆς Ἐξοχότητός του ὁ κύριος Ἐμ. Τουμπάζης, καὶ εἴτε ἀπὸ ἱβρίκιόν του ἐσυλλήφθη εἴτε ἀπὸ ἰδικά σας πλοῖα, ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν παρὰ μετὰ μεγάλου σεβάσματος νὰ σᾶς εἰπῶμεν νὰ ἀκούσετε τὰς διαταγὰς τῆς Ἐξοχότητός του καὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ γενικοῦ φίλου μας καὶ κλεινοῦ φίλου τῆς πατρίδος μας κυρίου Ἐμ. Τουμπάζη, πεπεισμένοι ὅτι πᾶσα ὑπακοή καὶ εὐπειθία εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἐξοχότητός του συντέμνει τόσον τὸν δρόμον τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος μας, ὅσον δὲν ἠμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε.

Παρὰ τοῦ κυρίου Τουμπάζη πληροφορεῖσθε τὸ περιπλέον καὶ ἡμεῖς ἀδελφικοασπαζόμενοί σας μένομεν ἐν βίᾳ.

Ἐν Τροιζήνι (Λαμαλά) καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς Συνεδριάσεως τὴν 5 Ἀπριλίου 1827.

Οἱ πληρεξούσιοι Κρήτης

Ν. Ῥενιέσης

Ν. Οἰκονόμος

Ἐμ. Ἀντωνιάδης

Δ. Πρωτοδύγγελος

(ἔπαιται ἐννέα ἐπὶ ὑπογραφαί).